

Közösen kidolgozott magyar irodalom érettségi tétel

Tamási Áron: Kivirágzott kecskeszarvak

Tamási Áron jelentős XX. századi író, a romániai magyar irodalom egyik legismertebb alakja, (született: *Tamás János*, Farkaslaka, 1897. szeptember 19.–Budapest, 1966. május 26.) Kossuth-díjas magyar író. Leggyakrabban az ún. népi írók közé sorolják. Kilencéves korában pisztollyal ellőtte a bal hüvelykujját, ezért a szülők úgy határoztak, hogy taníttatni fogják, mert nem lesz képes elvégezni a gazdasági munkát. Ki akart törni az elődök paraszti életformájából, még hozzá nem is a szellemi élet, hanem a városi-polgári életforma felé. Ezért 1918. november 18-án megkezdte jogi tanulmányait a kolozsvári egyetemen, majd 1921-ben, miután diplomát szerzett, a Kereskedelmi Akadémián tanult tovább, ahol 1922-ben kapott diplomát. Nevét is ekkoriban változtatta meg Tamás Jánosról Tamási Áronra. Tanulmányai befejeztével banktisztviselőként helyezkedett el előbb Kolozsváron, majd Brassóban. Az első világháború után családjával együtt a Romániához csatolt Erdélyben maradt, majd 1923 júliusában, huszonhat éves korában kivándorolt az Amerikai Egyesült Államokba, ahol volt alkalmi munkás, majd banktisztviselő is, noha írói karrierje épp ekkoriban kezdett beindulni. 1926 májusában települt vissza Kolozsvárra. 1944-ben költözött feleségével Budapestre. Legismertebb fő műve az Ábel-trilógia.

„Életművének kapujában ott áll a tilalomfa: utánozhatatlan”- írta róla Sütő András, s ezzel rátapintott Tamási Áron művészetének lényegére, a prózairodalmat gyökereiben megújító eredetiségére. A szülőföld, a „kiröpítő fészek” jelentősége talán egyetlen írónk, költőnk életében és életművében sem annyira jelentős, mint az övében. Egyetlen és leghűségesebb műzsája: a szülőföld emberi és tárgyi valósága.

Novellisztikájában megfigyelhető a népelet realitásainak és a világot természetfölöttiségében is természetűen benépesítő népi képzeletének a szintézise. Babonás hiedelmekből és tudományos ismeretekből táplálkozó Tamási világképe, miként az egész népköltészeté a Jó és a Gonosz örök harca. Sokszor nem is a cselekmény a fontos, hanem a játékos hozzáállás, a kozmikus világrend tudomásulvétele. „A hősök szinte könnyed eszközök a Sors kezében: pehelyként szálló kiszolgáltatottjai varázslatoknak. Ám minél több a boszorkányság, annál pontosabbnak, megfoghatóbbnak kell lennie a miliőnek, amelyben a különös-furcsa alakok életre kelnek és betöltik rendeltetésüket.” (Z. Szalai Sándor: „Hit a harcban, remény a bajban, 1991)

Tamási műveiben megjelenik a korabeli székely falu valósága, megismerjük a székely ember gondolat- és érzésvilágát. Beszédükben is alkalmazkodtak a természet és a társadalom viszonyosságaihoz. Szabédi László Tamási párbeszédeit „szikra-feleselgetéseknek” nevezte. Tamási novelláiban kibontakozó írói világ ezekre a párbeszédre épül. Rövidék, tömörök, kérdezz-felelek-jellegűek, valamilyen hétköznapisággal indítanak és a párbeszéd csattanója egy elvont gondolat, egy egyetemes értékű filozófiai bölcsesség.

A „Kivirágzott kecskeszarvak” című művét 1933-ban írta, és műfaja novella. Rövid, tömör, csattanóra épülő történet, amely az élet egy mozzanatát örökíti meg. Kevés helyszínen, rövid idő alatt játszódik a történet, és kevés szereplőt vonultat fel az író. Szerkezetét tekintve különös a novella, mivel hagyományos, metonímikus novellaként indul, majd hirtelen átvált metaforikusságba.

A történet az emberi tudat mélyére nyúlik vissza, az elfojtott vágyak és ösztönök világába. A realista novellának induló mű szürrealista, néhol abszurd színezetet kap. A történet színhelye és ideje realiztikus: a székely falu képe bontakozik ki előttünk. Egy nyári estén, két fiú, Ádám és József a lányos házhoz igyekeznek. Rendhagyó lenne a történet, ha már nem az elején valami furcsasággal indítana: Ádám beszélget a Holddal. Ez sejteti a különös folytatást. A bibliai nevek jelképesek: Ádám az emberiség atyja, József, a látó, a szemérmes. Viselkedésük igazodik a nevükhöz: Ádám a kezdeményező, a bátor, akinek unszolnia kell Józsefet, hogy menjenek be a lányos házhoz. Kettőjük évődése, vitája humoros, mulattató, már-már gyerekesnek tűnik. Az udvar a beavatódás színhelye, metaforikus jelentéssel bíró helyszín.

A bonyodalmat a vénasszony megjelenése indítja el, aki furcsa rituálét űz a fekete éjszakában. A fiúk kövel dobálják meg, mire az fekete kecskévé változva megbabonázza őket, rontást küld rájuk: kecskévé változtatja őket. Az átváltozás folyamatát különféleképpen élik meg. Eleinte féktelen jókedvet éreznek, majd megrémülnek, végül pedig önfeledten örülnek az új létállapotuknak, amelyben teljesen szabadon élhetnek. A lányos házban veszik észre magukon, hogy az átváltozásnak külső jelei is vannak: szakálluk nő, feladják a civilizált emberi viselkedés normáit. Szűknek érzik az emberi életteret, a szabadba vágnak. Útközben átélik az átváltozás örömét, és boldogan mekegnek az úton. Az átváltozás visszafordíthatatlan, és a teljes öröm metaforájává válnak a kivirágzott kecskeszarvak. Egy másik világba, a létezés egy más formájába lépnek át, amely új lehetőségeket nyújtott számukra.

A novellában az alábbi mítoszok jelennek meg: átváltozás, beavatás, lélekvándorlás, a rontás. A boszorkány a fekete mágiát képviseli, József gyávaságában megjelenik a bibliai József-Putifárné viszonyra való rejtett utalás, míg a reális, objektív idő keretei közé (szombat estétől vasárnap délig tartó időszak) beékelődik egy misztériummal teli, bibliai, mitikus idő. Az értékrendek viszonylagossá válnak, a természet törvényei a civilizált emberi világ törvényei fölé emelkednek.

A narrátor külső, kísérő, aki tárgyilagos hangon közli az eseményeket, nem foglal állást, a hangsúly a párbeszédeken és a lírai jellegű meditatív részeken van.

Az elbeszélői formák közül a párbeszédeken van a fő hangsúly, ezek lendítik előre a történetet. A leíró részek líraiságot, egyfajta álomszerű lebegést kölcsönöznek a műnek.

Realista vonásokat találunk az írói ábrázolásban. Objektív, külső narrátor az író, aki személytelen, tárgyilagos hangon szólal meg. Realisztikus igényű, részletező leírásokkal találkozunk a műben, remek a falurajz, az egyszerű emberek hitvilágának, szokásrendjének a bemutatása.

A naturalizmus is jelen van a műben a fiúk féktelen szerelmi vágyának a rajzában, az érzések, vágyak, ösztönök intenzív megélésében. A szürrealista vonások a műben élesen körvonalazottak és groteszkbe torkollnak: a tudatalatti világ jelentkezése, beszélgetés a Holddal (holdkórosság), az átváltozás, a kivirágzott szarvak, a démoni világ jelentkezése, a lélekvándorlás, a fekete mágia és a rontás.

Az üde, játékos népnyelv finom árnyalatú iróniával ötvöződik. Az összhatás egyedi élményt nyújt, a novella remek, szórakoztató és mélyen elgondolkodtató.